

Душан Јончић

Архив Југославије у 2015. години

Почетком 2015. навршило се 65 година од оснивања Државне архиве ФНРЈ, данас Архива Југославије. Јубиларну годину Архив је, осим редовних и свакодневних активности на пословима заштите, сређивања, обраде и коришћења архивске грађе, обележио 21. јануара 2015. отварањем изложбе докумената *Николај Краснов – руски неимар Србије*, заједничког пројекта Архива Југославије и Дома руске дијаспоре „Александар Солжењџин“ из Москве, уз учешће Историјског архива Београда. Изложбу је отворила помоћник министра културе и информисања Републике Србије за заштиту културног наслеђа Александра Фулгоси. На отварању су говорили: Александар Чепурин, амбасадор Руске Федерације у Републици Србији, Виктор Москвин, директор Дома руске дијаспоре „Александар Солжењџин“ из Москве и в. д. директора Архива Југославије Миладин Милошевић. Догађају су присуствовали бројни гости, представници дипломатског кора у Републици Србији из Алжира, Белорусије, Бугарске, Ирака, Ирана, Индонезије, Кубе, Марока, Немачке и личности из научног и културног живота.

Обележавањем рођења руског архитекте Николаја Краснова (5. децембар 1864, Хоњатни, Москва, Русија – 8. децембар 1939, Београд, Краљевина Југославија), кроз изложену архивску грађу и оригинална документа представљено је његово плодно градитељско стваралаштво у Краљевини СХС/Југославији. Изложба је настала као резултат вишегодишње успешне сарадње Архива Југославије и Дома руске дијаспоре „Александар Солжењџин“ из Москве. Представљено је преко 250 експоната, планова, скица, цртежа, идејних пројеката, већином оригинала. Први пут су се у јавности појавила оригинална дела из рада Николаја Краснова, која се чувају у фондovima Архива Југославије и Историјског архива Београда. Аутори изложбе Милан Медаковић и Ранка Рађеновић из Архива Југославије, Турђија Боровњак из Историјског архива Београда, у сарадњи са Јулијом Гудович и Татјаном Иринарховом из Дома руске дијаспоре, припремили су двојезични, српско-руски каталог, који је штампао Дом руске дијаспоре „Александар Солжењџин“. Са своје стране, Архив Југославије је урадио тројезичну, српско-руско-енглеску, мултимедијалну ДВД презентацију проширене верзије штампаног каталога изложбе, који су припремили аутори.

Архив Југославије је био једна од посећенијих дестинација у Ноћи музеја 16/17. маја 2015. Преко 850 посетилаца видело је изложбу *Николај Краснов – руски неимар Србије*. Поред експоната, планова, скица, цртежа, идејних пројеката, који илуструју Красновљево градитељско стваралаштво у Краљевини СХС/Југославији, бројни посетиоци могли су да прате и видео презентацију изложбе.

Поводом Светског дана архива Архив Југославије приредио је изложбу архивских докумената *Југославија и Прва конференција за европску безбедност и сарадњу, Хелсинки, 1975*. На отварању изложбе, 9. јуна 2015. године, у присуству гостију, представника дипломатског кора у Републици Србији, представника научног и културног живота, присутнима се обратио Миладин Милошевић, в. д. директора Архива Југославије подсећањем да је Светски дан архива установљен на Генералној скупштини Међународног архивског савета 2007. године у Квебеку у Канади. Светски дан архива се обележава у Архиву Југославије пету годину за редом. Из обиља могућих тема, за изложбу је изабрана Прва конференција за европску безбедност и сарадњу зато што њено одржавање представља важан датум у историји међународних односа, као и због чињенице да је Југославија имала запажену улогу у њеној припреми и реализацији, истакао је Милошевић. На крају је закључио: „Србија ове године председава ОЕБС-ом и сматрали смо да је веома важно да јавности покажемо богатство наших извора и укажемо на тему која је данас једнако актуелна као и пре 40 година“.

Након поздравних речи директора Архива, присутнима се обратила Роксанда Нинчић, амбасадор и државни секретар Министарства спољних послова Републике Србије. У свом излагању говорила је о догађајима и разлозима који су довели до сазивања Прве конференције ОЕБС-а и њиховој данашњој актуелности. За Министарство спољних послова, као државну институцију, веома је важно што се обележава Светски дан архива, пошто је то додатни повод да се укаже на значај архивске грађе за национално памћење сваке државе. У години обележавања 40-годишњице Прве конференције и Хелсиншког завршног акта, као најбитнијег документа који је из ње произашао, Србија председава ОЕБС-ом и то представља прилику за допринос Србије јачању Организације, а истовремено и јачању улоге Србије на међународном плану. Након ових речи, она је званично отворила изложбу.

Изложбу и двојезични, српско-енглески каталог приредили су Душан Јончић, Јелена Ђуришић и Мирослава Медаковић. Документи и фотографије приказани на изложби налазе се у фондовима и збиркама Архива Југославије, Дипломатског архива МСП и Музеја историје Југославије.

Током 2015. године изложбе архивских докумената Архива Југославије гостовале су у више градова Србије, у архивима, музејима и другим установама културе.

У Међуопштинском историјском архиву у Чачку 24. априла 2015. отворена је изложба Архива Југославије, *Личности и потписи – аутографи познатих личности на документима Архива Југославије*, аутора: Душана Јончића, Јелене Ђуришић и Драгоша Петровића. Изложбу је отворио Миладин Милошевић, в. д. директор Архива Југославије.

У Историјском архиву Зрењанин 24. априла 2015. отворена је изложба докумената Архива Југославије *Ми градимо пругу – пруга гради нас. Омладинске радне акције у Југославији 1946–1951*, аутора Ивана Хофмана. На отварању су се присутнима обратили председница Скупштине града др Елеонора Марјановић и аутор. Чин отварања су забележили представници локалних штампаних и електронских медија.

У галерији Народног музеја „Зајечар“ 14. септембра 2015. отворена је изложба *Николај Краснов – руски неимар Србије*. Изложба која је претходно премијерно приказана у Београду, а потом у Руској Федерацији, од Зајечара започиње гостовање по градовима Србије. На отварању су говорили: Марко Николић, заменик градоначелника Зајечара, Миладин Милошевић, в. д. директора Архива Југославије, Милан Медаковић, један од аутора изложбе и начелник у Архиву Југославије, представници Амбасаде Руске Федерације у Београду на челу са Ирином Гнедковом, саветником Амбасаде и у својству домаћина Бора Димитријевић, директор Народног музеја „Зајечар“.

И ове године Архив Југославије посветио је посебну пажњу издавачкој делатности. Објављена су следећа издања: десета књига едиције *Извори за историју међународних односа 1930–1940*, *Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1939. годину*, чији је приређивач Јелена Ђуришић; једанаеста књига едиције *Извори за историју међународних односа 1930–1940*, *Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1940–1941. годину*, чији је приређивач Драган Теодосић. Овим, једанаестим зборником успешно је завршен рад на едицији *Извори за историју међународних односа 1930–1940*.

У оквиру едиције извора *Документа о спољној политици Југославије*, Архив је објавио: Зборник докумената *Југословенско-амерички односи 1918–1945*, који су приредили Митар Тодоровић и Предраг Крејић.

Током 2015. из штампе је изашао каталог изложбе *Југославија и Прва конференција за европску безбедност и сарадњу, Хелсинки, 1975*.

Двоброј часописа *Архив* за 2015. објављен је шеснаесту годину за редом. Редакција је настојала да одабиром пристиглих радова сачува досадашњи квалитет часописа.

У оквиру међународне сарадње Архив Југославије је имао бројне сусрете и разговоре са представницима страних амбасада у Београду, директорима културних, образовних и других установа.

Нови амбасадор Републике Индонезије у Србији Њ. Е. Harry Richard James Kandou такође је био гост Архива, 15. јануара 2015. Разговарано је о реализацији заједничких пројеката Архива Југославије и Националног архива Републике Индонезије, предвиђених Радним планом о сарадњи ове две институције у 2015. години. У издању Националног архива Републике Индонезије и Архива Југославије, у Џакарти је 2015. објављен Зборник докумената *Југославија-Индонезија 1945-1967: истраживања и документа* на енглеском језику.

Делегација Дома руске дијаспоре „Александар Солжењин“ из Москве боравила је у Београду од 18. до 23. јануара 2015. и учествовала у церемонији отварања изложбе – заједничког пројекта *Николај Краснов – руски неимар Србије*.

Амбасадори Туниса, Ирана, као и почасни конзул Републике Србије у Јерменији, такође су посетили Архив Југославије у периоду јануар – март 2015. ради договора о успостављању сарадње сродних институција. Тим поводом Архив Југославије је припремио нацрте споразума о сарадњи, који се тренутно усаглашавају, а место и датум потписивања ће бити накнадно утврђени.

Почетком јуна 2015. делегација Државног архива Републике Македоније посетила је Архив Југославије и изразила жељу да се настави започета сарадња две институције.

Делегација Центра словенске славе и Фонда Св. Андреја Првозваног из Санкт Петербурга посетила је Архив два пута (2. јула и 30. септембра 2015) ради договора о учешћу Архива Југославије у пројекту – Међународној научној конференцији *Јалта, Потсдам, Хелсинки, Београд и савремени проблеми безбедности* која треба да се одржи од 23. до 25. новембра 2015, изложбом докумената из фондова Архива Југославије.

У оквиру програма посете Дому народне скупштине Републике Србије, делегација Парламента Јужноафричке Републике посетила је Архив Југославије 26. септембра 2015. и упознала се са организацијом и радом Архива.

Представник Дунавске комисије из Будимпеште Петар Маргић посетио је Архив Југославије 2. октобра 2015. и изнео предлог о учешћу Архива у пројекту обележавања 160-годишњице Дунавске комисије.

Потписани су споразуми о сарадњи са Хрватским институтом за повијест из Загреба и Институтом за савремену историју из Љубљане.

Архив је такође припремио нацрте споразума о сарадњи са Националним архивом Индије, Националним архивом Краљевине Мароко, Националним архивом Шведске, Историјским институтом Црне Горе, чије се потписивање очекује.

Амбасадор Републике Украјине Олександр Александрович посетио је Архив 6. октобра 2015. и предложио наставак сарадње на заједничким пројектима.

Архив Југославије је у овој години имао представнике на међународним стручним конференцијама у Раденцима (април), Москви (мај), Тузли (октобар) и Трсту (октобар).

*

Током 2015. године у Одељењу за сређивање и обраду архивске грађе завршено је сређивање и обрада фондова *Савезни комитет за рад, здравство и социјалну заштиту* и *Савезно јавно тужилаштво*. Започет је и завршен фонд *Секретаријат СИБ-а за народно здравље и социјалну заштиту*. За обрађене фондове урађени су инвентари и историјске белешке. Започето је сређивање фондова *Министарство иностраних послова Краљевине Југославије – Административно одељење*, *Савезни државни тужилац* и *Секретаријат СИБ-а за народно здравље*. Одељење је наставило сређивање и обраду фондова *Министарство иностраних послова Краљевине Југославије – Одељење за штампу*, *Посланство Краљевине Југославије у Великој Британији – Лондон*, *Савезна комисија за културне везе са иностранством*, као и *Збирке фотографија*.

Током године Архив је преузео четири фонда у количини од 194 дм. Архивску грађу је користило 548 истраживача. Истраживачи су у читаоници користили: 6.895 фасцикли, 1.689 архивских јединица и 287 предмета. Радници Архива примили су и одговорили на 2.217 захтева. У библиотеци Архива инвентарисано је и сигнирано 830 библиотечких јединица. У програм СОBISS унето је 1.170 библиотечких јединица. Корисницима је издато 1500 библиотечких јединица.

Током 2015. године у Одељењу техничке заштите радило се на редовним пословима конзервације, рестаурације, фотокопирања, скенирања и на скенирању оригиналне микрофилмоване грађе. У Лабораторији за конзервацију и рестаурацију архивске грађе радило се на пословима превентивне и куративне конзервације фондова и збирки: АЈ-80 Јован Јовановић Пижон, АЈ-62-Министарство грађевина КЈ, АЈ-190 Ђердапска речна управа Текија Кладово. Конзервирано је преко 3000 и рестаурирано 1200 докумената.

Сарадници Одељења, конзерватор саветник Светлана Перовић Ивовић и Станојка Јегдић учествовали су на стручним скуповима у иностранству: у Тузли, 1–2. октобра 2015, на Међународном архивском скупу са запаженим радовима, као и Светлана Перовић Ивовић у Трсту, 21–23. октобра 2015, на Међународном архивском дану са радом: *Изазов пројектовања архивске зграде, пројектанти, архивисти и конзерватори на истом задатку у циљу адекватне заштите архивске грађе*.

Током 2015. године, запослени на пословима примене информационих технологија у Архиву Југославије бавили су се контролом квалитета дигиталних мастер копија, израдом апликације за унос, ажурирање и преглед дигиталних копија архитектонских планова, ажурирањем података на сајту Архива, редовним пословима на обезбеђивању стабилног рада локалне рачунарске мреже и превазилажењу софтверских проблема који су се јављали на радним станицама и периферној опреми, инсталирањем софтверских пакета, преузимањем

докумената у електронској форми и њиховим копирањем на наменски сервер (како електронских докумената насталих у раду Архива, тако и оних насталих скенирањем оригиналних архивских докумената).

У домену контроле квалитета дигиталних мастер копија, прегледане су укупно 27943 дигиталне копије оригиналних докумената збирке АЈ-859 Милан Гавриловић, што одговара садржају 30 кутија оригиналне архивске грађе од укупно 54. Дигиталне копије су после додатне обраде и/или поновног скенирања, када је то било потребно, груписане у 765 pdf докумената који су доступни у читаоници Архива на рачунарима намењеним истраживачима. Урађена је и контрола квалитета 7.324 дигиталне мастер копије архитектонских планова из фонда АЈ-62 Министарство грађевина Краљевине Југославије, чиме су остварени предуслови за коришћење апликације за унос, ажурирање и преглед дигиталних копија архитектонских планова.

Настављено је са додавањем нових садржаја на сајту Архива. Поред уобичајених информација о изложбама и публикацијама припремљеним у Архиву, као и прегледа актуелних догађања, током 2015. године на сајт Архива је додато и електронско издање часописа *Архив* из претходне године, а број инвентара у pdf формату, претраживих по садржају, повећан је за 40.